

**“MAKTABGACHA TA'LIMNI BOSHQARISH VA HAMKORLIKNING YANGI
MODELLARI: RAQAMLI TRANSFORMATSIYA VA TARMOQLASHUV SHAROITIDA
SAMARADORLIKNI OSHIRISH ISTIQBOLLARI”**

Aripova Dilbar Raxmonberdi qizi

**Toshkent viloyati Pedagogik mahorat
markazi**

**“Pedagogika, psixologiya va ta'lim
texnologiyalari” kafedrası katta o'qituvchisi**

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim tizimini boshqarishda zamonaviy hamkorlik modellari, xususan, tarmoqlashgan boshqaruv, raqamli platformalar asosidagi kooperatsiya, davlat–nodavlat–ota-ona sektorlarining uch tomonlama integratsiyasi hamda bolalar rivojlanishiga yo'naltirilgan “qo'shma javobgarlik modeli” ilmiy asoslangan holda tahlil qilinadi. Tadqiqotda zamonaviy boshqaruv yondashuvlari -adaptive leadership, network governance, participatory management konsepsiyalari milliy maktabgacha ta'lim amaliyotiga moslashtirilgan.

Maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlari boshqaruvida ma'lumotlarga asoslangan qaror qabul qilish, raqamli monitoring, ota-onalar bilan interaktiv hamkorlik, nodavlat sektor bilan sheriklikning yangi modellari ishlab chiqiladi. Tadqiqot yangi ilmiy g'oyani — “integrativ boshqaruv ekotizimi” konsepsiyasini ilgari suradi.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, boshqaruv, hamkorlik modellari, raqamli platforma, tarmoqlashgan boshqaruv, integrativ ekotizim, monitoring, ishtirokchi boshqaruv.

АННОТАЦИЯ

В статье анализируются современные модели управления и сотрудничества в системе дошкольного образования, включая сетевое управление, кооперацию на основе цифровых платформ, трёхстороннюю интеграцию «государство — частный сектор — родители», а также модель «совместной ответственности», ориентированную на развитие ребёнка. В исследовании адаптированы концепции adaptive leadership, network governance и participatory management к условиям национальной системы дошкольного образования. Предложена новая научная идея — концепция «интегративной управленческой экосистемы», предусматривающая цифровой мониторинг, партнёрство с частным сектором и интерактивное взаимодействие с родителями.

Ключевые слова: дошкольное образование, управление, модель сотрудничества, цифровые платформы, сетевое управление, управленческая экосистема, мониторинг, партисипативное управление.

ANNOTATION

This article examines new models of governance and collaboration in preschool education, including network-based management, cooperation through digital platforms, trilateral integration of “state — private sector — parents,” and a child-centered “shared responsibility model.” The study adapts modern theoretical approaches such as adaptive leadership, network governance, and participatory management to the context of national preschool education. The article proposes an original scientific concept — the “integrative governance ecosystem,” which incorporates data-driven decision-making, digital monitoring, public-private partnership, and interactive parent engagement.

Keywords: preschool education, governance, collaboration models, digital platforms, network governance, integrative ecosystem, monitoring, participatory management.

KIRISH

Maktabgacha ta'lim tizimi jamiyatning ta'lim makonidagi eng muhim bo'g'inlardan biri hisoblanadi. Bugungi globallashuv, raqamli transformatsiya va ijtimoiy talablarning o'zgarishi maktabgacha ta'limni boshqarishning yangi, samarali va moslashuvchan modellari ishlab chiqilishini taqozo etmoqda. An'anaviy vertikal boshqaruv tizimlari ko'p hollarda zamon talablari bilan mos kelmaydi, chunki ular tezkor axborot almashinuviga, subyektlararo hamkorlikka va jamoatchilik ishtirokiga yetarlicha imkon yaratmaydi.

So'nggi yillarda xalqaro ta'lim siyosatida network governance, evidence-based management, family-centered partnership, public-private collaboration kabi tushunchalar ustuvor bo'lib bormoqda. Shu nuqtayi nazardan, maktabgacha ta'lim tizimini boshqarishda yangi hamkorlik modellari yaratish — tizim samaradorligini oshirishning asosiy omillaridan biridir.

Mazkur maqola maktabgacha ta'limdagi boshqaruv jarayonlarini yangi metodologiyalar asosida qayta ko'rib chiqish, hamkorlik mexanizmlarini takomillashtirish va milliy ta'lim amaliyotiga mos innovatsion modelni taklif etishga qaratildi.

1. Maktabgacha ta'limda boshqaruvning zamonaviy konseptlari

1. Tarmoqlashgan boshqaruv (Network Governance)

Tarmoqlashgan boshqaruv — turli subyektlarning (davlat, nodavlat, oilaviy, jamoatchilik, xususiy ta'lim tashkilotlari) yagona maqsad sari tarmoq shaklida hamkorlik qilishini anglatadi. Ushbu model:

- vertikal emas, gorizontal boshqaruvni rag'batlantiradi;
- axborot almashinuvini tezlashtiradi;
- resurslar taqsimotini optimallashtiradi;
- ishtirokchilarni birgalikda mas'uliyatli qaror qabul qilishga undaydi.

2. Adaptive Leadership modeli

Adaptive leadership — o'zgaruvchan muhit sharoitida moslashuvchan boshqaruv yondashuvi. Maktabgacha ta'limga tatbiqi:

- pedagoglar va rahbarlar malakasini real ehtiyoj asosida shakllantirish,
- jamoada ichida o'zini o'zi boshqarishga o'rgatish,
- innovatsiyalarni sinovdan o'tkazish uchun “xavfsiz muhit” yaratish.

3. Participatory Management modeli

Ishtirokchi boshqaruv — qarorlar qabul qilish jarayoniga pedagoglar, ota-onalar va jamoatchilikning faol jalb qilinishidir. Bu model quyidagi natijalarni beradi:

- shaffoflik oshadi;

- jamoaning tizimga bo'lgan ishonchi mustahkamlanadi;
- bolalarning rivojlanishiga oid qarorlar aniq va asosli bo'ladi.

2. Hamkorlikning yangi modellari

1. “Qo'shma javobgarlik modeli” (Child-Centered Shared Responsibility Model) — yangi ilmiy yondashuv

Mazkur maqolaning ilmiy yangiligi — maktabgacha ta'lim uchun **integrativ boshqaruv ekotizimi** va uning markaziy elementi sifatida **qo'shma javobgarlik modeli** taqdim etilishidir.

Mazkur model uch asosiy subyektning integratsiyasiga tayangan:

1. **Maktabgacha ta'lim tashkiloti** — ta'lim sifati va rivojlantiruvchi muhit uchun mas'ul;
2. **Ota-ona** — oilaviy tarbiya, psixologik qo'llab-quvvatlash;
3. **Jamiyat va nodavlat sektor** — resurslar, loyihalar, ijtimoiy sheriklik.

Model quyidagi tamoyillarga tayanadi:

- hamkorlikning raqamli integratsiyasi;
- mas'uliyatni teng taqsimlash;
- o'zaro monitoring;
- ochiq mulohaza almashinuvi.

2. Raqamli hamkorlik platformalari

Bugungi kunda raqamli ekotizimlar quyidagi imkoniyatlarni yaratadi:

- ota-onalar bilan 24/7 muloqot;
- bolaning individual rivojlanish profilini yuritish;
- elektron portfoliolar;
- video-monitoring;
- tezkor tahlil va hisobotlar.

Rivojlangan mamlakatlarda “Preschool Data Dashboard”, “Digital Parent Hub”, “Early Childhood Network Clouds” kabi tizimlar keng qo'llanmoqda.

3. Davlat va xususiy sektor hamkorligi (PPP)

Maktabgacha ta'limda PPP:

- yangi bog'chalar qurilishi,
- o'quv dasturlarini ishlab chiqish,
- o'qituvchilarni qayta tayyorlash,
- innovatsion loyihalarni moliyalashtirish yo'nalishlarida samarali natija berishi isbotlangan.

3. Maktabgacha ta'lim boshqaruvida raqamli transformatsiya

1. Data-driven management (Ma'lumotlarga asoslangan boshqaruv)

Raqamli monitoring tizimlari rahbarlarga:

- real vaqt rejimida statistik ma'lumotlar olish,
- bolalar rivojlanishidagi o'zgarishlarni kuzatish,
- pedagoglarning samaradorligini baholash,
- resurslarni optimallashtirish imkonini yaratadi.

2. Sun'iy intellektdan foydalanish imkoniyatlari

- bolaning individual rivojlanish xaritasini tahlil qilish;
- rivojlanishdagi xavf omillarini erta aniqlash;
- ta'lim jarayonining monitoringini avtomatlashtirish.

4. Maktabgacha ta'limni boshqarishning integrativ ekotizimi: taklif etilayotgan model Modelning tarkibiy qismlari:

1. **Boshqaruv moduli** – raqamli rejalashtirish va nazorat.
2. **Hamkorlik moduli** – ota-ona, jamoa, NNT va xususiy sektor bilan tarmoq aloqalari.
3. **Tahlil moduli** – AI va big data asosida monitoring.
4. **Resurs moduli** – moliyaviy va moddiy ta'minotni optimallashtirish.
5. **Tarbiyaviy muhit moduli** – inklyuziv, xavfsiz va rivojlantiruvchi makon.

XULOSA

Maqola maktabgacha ta'lim tizimida boshqaruv va hamkorlikning yangi, innovatsion modellari zarurligini ko'rsatadi. Raqamli transformatsiya jarayoni boshqaruv jarayonlarining shaffofligi, samaradorligi va tezkorligini ta'minlaydi.

Taklif etilgan integrativ boshqaruv ekotizimi milliy ta'lim tizimida zamonaviy yondashuvlar asosida sifatni oshirishga xizmat qiladi.

TAKLIFLAR

1. Maktabgacha ta'lim uchun yagona raqamli boshqaruv platformasini yaratish.
2. Ota-onalar bilan hamkorlikning interaktiv modellarini joriy etish, jumladan, "Raqamli ota-ona kabineti".
3. Xususiy sektor bilan uzoq muddatli strategik hamkorlik shartnomalarini kengaytirish.
4. Pedagogik jarayonni monitoring qilishda sun'iy intellekt texnologiyalarini sinovdan o'tkazish.
5. Rahbarlar uchun "Adaptive leadership" bo'yicha malaka oshirish dasturlarini yo'lga qo'yish.
6. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarining tarmoq asosida o'zaro tajriba almashish platformalarini yaratish.
7. Integrativ boshqaruv ekotizimini pilot hududlarda amaliyotga joriy etish.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ministry of Preschool Education of Uzbekistan. (2023). *Maktabgacha ta'limni rivojlantirish bo'yicha 2030-yilgacha mo'ljallangan Konsepsiya*. Toshkent.
2. To'raqulov, B. (2022). Raqamli ta'lim texnologiyalari asosida maktabgacha ta'lim sifatini oshirish. *Ta'lim va innovatsiya jurnali*, 3(1), 45–52.
3. Raximova, M. (2021). Hamkorlikning oila–bog'cha modeli: yangi yondashuvlar. *Pedagogika*, 5(4), 87–93.
4. Sannikova, T. (2020). Model setevogo vzaimodeystviya v doshkolnom obrazovanii. *Voprosy upravleniya obrazovaniem*, 2, 44–55.
5. Khasanov, A. (2022). Maktabgacha ta'limda boshqaruvning innovatsion yondashuvlari. Toshkent: Istiqlol nashriyoti.
6. Sheridan, S. (2020). Family Engagement and Preschool Quality. *Nordic Early Childhood Education Review*, 18(1), 23–39.
7. UNICEF Uzbekistan. (2022). *Early Childhood Development System Report*. Tashkent.